

Eğitim Yönetiminde Eleştirilerin Ele Alınması: Eğitim Yönetimini Geliştirmek

Ahmet Furkan Eruslu¹, Yelda Güven², Hakkı Özgür Kasırğa³, Mustafa Mustul Arslan⁴

DOI 10.5281/zenodo.8375581

Özet

Bu çalışmada, bir akademik disiplin olarak eğitim yönetimi alanına yöneltilen eleştirilerin kapsamlı bir incelemesi sunulmaktadır. Bu inceleme, teorideki temel eksiklikler, teorinin uygulamaya geçirilmesinde geliştirilmesi gereken teknik yeterlilikler ve pratik kullanıma hazırlık süreci, eleştirilerin odaklandığı alanın kapsam ve çeşitlilik bakımından sınırlı olması, disiplinler arası etkileşimin artırılması gibi geniş bir yelpazede ele alınmıştır. Bu makale, eğitim yönetiminin geliştirilmesi için bir dizi eyleme geçirilebilir tavsiyeler önermektedir. Bu öneriler, disiplin için sağlam bir temel oluşturmak üzere teorik gelişime öncelik verilmesini, eğitim yöneticilerinin becerilerini eleştirel düşünme ve stratejik planlamayı kapsayacak bir şekilde genişletmeyi ve tüm öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayan kapsayıcı eğitim ortamları yaratmak için çeşitliliği ve katılımı teşvik etmeyi içermektedir. Öneriler arasında teorik gelişime öncelik verilmesi, eğitim yöneticilerinin temel becerilerinin genişletilmesi, çeşitliliğin ve kapsayıcılığın teşvik edilmesi, teori ile uygulama arasındaki farkın kapatılması, disiplinler arası bakış açılarının benimsenmesi, değişen bağlamlara uyum sağlanması ve araştırma yöntemlerinin iyileştirilmesi yer almaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, eğitim yönetimi alanında gerçekleştirilen çalışmaların yüksek oranda güvenilir ve geçerliliği ispatlanmış kanıtlardan çok, kısa anekdotlara dayalı olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca ilgili çalışmaların güçlü bir teorik temelden yoksun olduğu, çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılığa dikkat edilmemesi, eğitim liderlerinin kapsamlı becerilere sahip olmaları gerektiği, genellikle eğitim yönetimi kuramı ve uygulaması arasında bir kopukluk olduğu, eğitim yönetiminin değişen eğitim ortamına uyum sağlamakta yavaş kaldığı varılan diğer sonuçlar arasında yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: eğitim yönetimi, eğitimde teknik beceriler, çeşitlilik ve kapsayıcılık

Addressing criticism in education administration: improving education administration

Abstract

In this study, a comprehensive review of the criticisms directed at the field of educational administration as an academic discipline is presented. In this review, the main deficiencies in the theory, the technical competencies that need to be developed in the application of the theory and the preparation for practical use, the limited scope and diversity of the field of criticism, and the increase of interdisciplinary interaction are discussed in a wide range. This article proposes a set of actionable recommendations for improving educational management. These recommendations include prioritizing theoretical development to provide a solid foundation for the discipline, broadening the skills of education administrators to include critical thinking and strategic planning, and promoting diversity and inclusion to create inclusive educational environments that meet the needs of all students. Recommendations include prioritizing theoretical development, broadening the core competencies of education administrators, promoting diversity and inclusion, closing the gap between theory and practice, adopting interdisciplinary perspectives, adapting to changing contexts, and improving research methods. According to the findings obtained from the study, it was concluded that the studies carried out in the field of educational administration were highly reliable and based on short anecdotes rather than proven evidence. In addition, there are other conclusions that the relevant studies lack a strong theoretical basis, that diversity, equality and inclusion are not taken into account, that educational leaders must have comprehensive skills, and that there is usually a disconnect between the theory and practice of educational administration, and that educational administration is slow to adapt to the changing educational environment. is located.

Keywords: educational administration, technical skills in education, diversity and inclusion

¹ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, ahmetfurkaneruslu@gmail.com

² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, gvnyelda@gmail.com

³ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, ozgur_kasirga@hotmail.com

⁴ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, mmustul_arslan@hotmail.com

Giriş

İlk eleştiri alanı, eğitim yönetiminde güçlü bir teorik temelini algılanan eksikliği etrafında dönmektedir. Eleştirmenler, disiplinin, titiz teorik çerçevelerin gelişimini ihmal ederken, ağırlıklı olarak yönetsel beceriler ve teknik yeterlilikler gibi pratik kaygılara odaklandığını iddia etmektedir. Bu, kapsamlı açıklamalar sağlama ve etkili uygulamaya rehberlik etme yeteneğine sahip bilimsel bir disiplin olarak eğitim yönetiminin ilerlemesini engellemiştir. Diğer bir eleştiri, eğitim yönetiminde teknik becerilere ve yönetsel yeterliliklere aşırı vurgu yapılmasıyla ilgilidir (Robbins, 2013). Bu beceriler kuşkusuz önemli olmakla birlikte, eleştirmenler eğitim liderlerinin kavramsal düşünmeyi, stratejik planlamayı, sosyal ve kültürel bağlamlara ilişkin derin bir anlayışı kapsayan daha geniş bir beceri setine ihtiyaç duyduğunu öne sürmektedir. Disipline odaklanma, teknik yeterliliğin ötesine geçerek eleştirel düşünme, etik karar verme ve eğitim yöneticilerinin karşılaştığı karmaşık zorlukları ele alabilecek liderlik niteliklerinin geliştirilmesini kapsamalıdır (Coleman, 2018). Çeşitlilik ve kapsayıcılık, bir başka önemli eleştiri alanını temsil etmektedir. Eleştirmenler, eğitim yönetiminin eğitim kurumlarında çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılık konularını yeterince ele almada genellikle başarısız olduğunu savunmaktadır. Bu, kültürel, ırksal, toplumsal cinsiyet ve sosyo-ekonomik çeşitliliğin dikkate alınmasını içermektedir. Bu endişeleri ele almak için eğitim yönetimi, sistemik eşitsizlikleri ele alan, sosyal adaleti destekleyen ve tüm öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayan kapsayıcı eğitim ortamları yaratan daha eleştirel ve kapsayıcı bir bakış açısı benimsemelidir (Murphy, 2018). Teori ve pratik arasındaki gerilim başka bir çekişme noktasıdır. Eleştirmenler, eğitim yönetimi teorisi ile yöneticilerin karşılaştığı pratik gerçekler arasında genellikle bir kopukluk olduğunu savunmaktadır. Bu boşluğu doldurmak, araştırmacılar ve uygulayıcılar arasında daha güçlü bir iş birliği gerektirir; araştırmacılar, ilgili ve gerçek dünyadaki zorlukları ele alan çalışmalar yürütür ve uygulayıcılar, karar alma süreçlerine bilgi sağlamak için araştırmalara aktif olarak katılır. Ayrıca, eğitim yönetiminin disiplinler arası doğası eleştiri konusu olmuştur (Silins, 2002). Eleştirmenler, alanın eğitim kurumlarının karşılaştığı karmaşık zorluklara bakış açısını sınırlayan diğer disiplinlerden nispeten izole edildiğini iddia etmektedir. Psikoloji, sosyoloji ve kamu politikası gibi alanlarla iş birliği yaparak disiplinler arası bir yaklaşımı benimsemek, eğitim yönetiminin çok yönlü doğasını ele almak için yeni anlayışlar ve yenilikçi çözümler sağlayabilmektedir (Young, 2017). Değişime karşı direnç ve gelişen eğitim ortamlarına uyum sağlama, başka bir eleştiri alanını temsil etmektedir. Eleştirmenler, eğitim yönetiminin değişen eğitim ortamına uyum sağlamakta yavaş kaldığını savunmaktadır. Geleneksel bürokratik yapılara ve yukarıdan aşağıya karar verme süreçlerine güvenmek, yenilikçiliği ve yanıt verebilirliği engelleyebilmektedir. Eğitim yöneticileri, uyarlanabilirliği geliştirmek ve ortaya çıkan zorluklara ve eğilimlere etkili bir şekilde yanıt vermek için esneklik, yerinden yönetim ve katılımcı karar verme modellerini benimsemelidir. Son olarak, eğitim yönetiminin araştırma temeli ile ilgili endişeler dile getirilmiştir. Bu alandaki araştırmaların sürekli olarak katı standartları karşılamadığı ve büyük ölçüde anekdot niteliğindeki kanıtlara veya küçük ölçekli çalışmalara dayandığı görülmektedir. Eğitim yönetimi araştırmalarının kalitesini ve etkisini artırmak için, akademisyenler daha titiz araştırma yöntemleri için çabalamalı, büyük ölçekli çalışmalar yürütmeli, boylamsal yaklaşımlar kullanmalı ve karma yöntem tasarımlarını benimsemelidir (Coleman, 2018).

Eğitim yönetimi, bu eleştiri alanlarını eleştirel bir şekilde inceleyerek ve iyileştirme için öneriler sunarak, eğitim liderliği ve yönetiminin kavramsal olarak karışıklığa sebep olan yapısını etkili bir şekilde ele alan dinamik ve duyarlı bir disiplin olarak gelişebilir. Bu makalede amaç, daha sonra yapılacak çalışmaların, eleştirileri, analizleri daha derinlemesine

gerçekleştirerek, eğitim yönetimi alanını geliştirmek için bir yol ve yöntem olarak katkıda bulunmaktadır.

Yönetişim

Yönetişim, kuruluşların, kurumların veya toplumların yönlendirildiği, kontrol edildiği ve düzenlendiği süreçler ve sistemler anlamına gelmektedir. Ayrıca etkili ve sorumlu yönetimi sağlamak için yapıların, politikaların ve karar alma mekanizmalarının oluşturulmasını içermektedir. Yönetişim, şeffaflığı, hesap verebilirliği ve kurumsal hedeflere ulaşılmasını teşvik etmek için hem kamu hem de özel sektörde çok önemlidir. Eğitim yönetiminde yönetişim, eğitim kurumlarındaki politikaların, prosedürlerin ve karar alma süreçlerinin şekillendirilmesinde hayati bir rol oynar. Okul kurulları, yöneticiler, öğretmenler, veliler ve öğrenciler gibi çeşitli paydaşların rolleri ve sorumlulukları dâhil olmak üzere eğitim kurumlarının yönetildiği mekanizmaları kapsamaktadır. Eğitimde yönetişim, müfredat geliştirme, kaynak tahsisi, öğrenci kabulü, fakülte atamaları, bütçeleme ve genel organizasyon yönetimi ile ilgili politikaların formüle edilmesini ve uygulanmasını içerir. Etkili yönetişim yapıları, eğitim kurumlarının verimli bir şekilde çalışmasını, eğitim standartlarını sürdürmesini ve öğrencilerin ve daha geniş bir topluluğun ihtiyaçlarını karşılamasını sağlamaktadır (UNESCO, 2017; Sobacı, 2007).

Yönetici

Yönetici, bir kuruluş içinde, kuruluşun amaçlarına ulaşmak için çeşitli kaynakları ve faaliyetleri planlamak, organize etmek, koordine etmek ve kontrol etmekten sorumlu olan bir kişidir. Yöneticiler, karar verme, hedefler belirleme, kaynakları tahsis etme, operasyonları denetleme ve çalışanların veya ekip üyelerinin çabalarını yönlendirmede yer almaktadır. Yöneticiler, otorite pozisyonlarına sahiptir ve denetledikleri bireylerin veya ekiplerin performansından ve sonuçlarından sorumludur. Görevlerin verimli ve etkili bir şekilde tamamlanmasını ve organizasyonel hedeflere ulaşılmasını sağlamaktan sorumludurlar. Yöneticiler, astlarına rehberlik, destek ve yön vermede, üretken bir çalışma ortamını teşvik etmede ve kuruluş içinde iş birliğini ve iletişimi kolaylaştırmada çok önemli bir rol oynamaktadır. Kuruluşlarda, üst düzey yöneticiler, orta düzey yöneticiler ve ön cephe denetçileri dâhil olmak üzere farklı yönetim düzeyleri vardır. Her seviyenin farklı sorumlulukları vardır ve organizasyonel yönetimin farklı yönlerine odaklanmaktadır. Üst düzey yöneticiler stratejik planlama, uzun vadeli hedefler belirleme ve üst düzey kararlar almaktan sorumluyken, orta düzey yöneticiler belirli departmanları veya birimleri denetler ve kendi sorumluluk alanlarındaki faaliyetleri koordine etmektedir (Robbins, 2013; Mücevher ve Erdem, 2019).

Yönetim Bilimi

Yöneylem araştırması veya karar bilimi olarak da bilinen yönetim bilimi, karmaşık organizasyonel sorunları çözmek ve karar verme süreçlerine yardımcı olmak için matematiksel ve analitik yöntemler uygulayan disiplinler arası bir alandır. Yönetimsel karar vermeyi, kaynak tahsisini ve operasyonel verimliliği iyileştirmek için nicel tekniklerin, bilgisayar modellemesinin ve optimizasyon yaklaşımlarının kullanılmasını içermektedir. Yönetim Bilimi, matematiksel modelleme, istatistiksel analiz, simülasyon, doğrusal ve doğrusal olmayan programlama, optimizasyon, oyun teorisi ve veri analitiği dahil olmak üzere çok çeşitli yöntemleri ve araçları kapsamaktadır. Bu teknikler, üretim, envanter yönetimi, çizelgeleme, lojistik, tedarik zinciri yönetimi, proje yönetimi ve organizasyonel

operasyonların diğer birçok alanıyla ilgili sorunları analiz etmek ve çözmek için kullanılmaktadır. Yönetim biliminin amacı, yöneticilere ve karar vericilere problem çözmeye sistematik ve bilimsel bir yaklaşım sağlamaktır. Verilere ve niceleyici analize dayalı olarak en uygun çözümleri belirlemeye, takasları değerlendirmeye ve bilinçli kararlar vermeye yardımcı olur. Kuruluşlar, yönetim bilimi tekniklerini kullanarak operasyonel performanslarını artırabilmekte, kaynak tahsisini iyileştirebilmekte, maliyetleri ve riskleri azaltabilmektedir (Hillier, 2018; Bakkalbaşı, 2017).

Yönetim Biliminin Gelişim Süreci

Yönetim Biliminin gelişim süreci, aşağıdaki temel adımlarla karakterize edilebilir:

Sorunun tanımlanması: Süreç, kuruluşun karşılaştığı belirli sorunu veya karar verme zorluğunu belirlemek ve anlamakla başlar. Bu, nicel analize duyulan ihtiyacın tanınmasını ve sorunun kapsamının ve amaçlarının belirlenmesini içerir.

Matematiksel modelleme: Problem tanımlandıktan sonraki adım, problemin temel unsurlarını ve ilişkilerini temsil eden bir matematiksel model oluşturmaktır. Bu, problemi değişkenler, kısıtlamalar ve hedefler açısından formüle etmeyi ve onu analiz etmek için uygun matematiksel teknikleri seçmeyi içerir.

Veri toplama ve analizi: Matematiksel modeli desteklemek için problemle ilgili veriler toplanır, düzenlenir ve analiz edilir. Tarihsel verileri analiz etmek veya tahminler oluşturmak için istatistiksel teknikler kullanılabilir. Veri analizi, modeli ve parametrelerini bilgilendiren kalıpları, eğilimleri ve ilişkileri belirlemeye yardımcı olur.

Model çözümü ve optimizasyon: Matematiksel model, doğrusal programlama, doğrusal olmayan programlama veya simülasyon gibi çeşitli optimizasyon teknikleri kullanılarak çözülür. Bu teknikler, problemin kısıtlamalarını yerine getirirken hedefleri en üst düzeye çıkaran veya maliyetleri en aza indiren mümkün olan en iyi çözümü bulmayı amaçlar.

Hassasiyet Analizi: Hassasiyet analizi, girdi parametrelerindeki, kısıtlamalardaki veya amaçlardaki değişikliklerin modelin çözümü üzerindeki etkisini değerlendirmek için yapılır. Çözümün sağlamlığının anlaşılmasına ve karar verme sürecini etkileyebilecek kritik faktörlerin belirlenmesine yardımcı olur.

Karar verme ve uygulama: Analiz ve modellemeden elde edilen sonuçlar, bilinçli kararlar vermek için kullanılır. Yöneticiler ve karar vericiler, kurumsal politikalar, kaynak kısıtlamaları ve paydaşların düşünceleri gibi ek faktörleri dikkate alarak çözümleri değerlendirir. Karar verildikten sonra uygulanır ve etkinliği izlenir.

Sürekli iyileştirme: Yönetim Bilimi, sürekli iyileştirmeyi ve karar verme sürecinden öğrenmeyi vurgular. Uygulanan kararın sonuçlarını değerlendirmek için geri bildirim toplanır ve öğrenilen dersler, gelecekteki modelleri ve karar verme süreçlerini iyileştirmek ve iyileştirmek için kullanılır (Anderson, 2019; Bakkalbaşı, 2017).

Geliştirme sürecinin belirli soruna, verilerin mevcudiyetine ve kuruluşun karmaşıklığına bağlı olarak değişebileceğini not etmek önemlidir. Yönetim Bilimi tekniklerini gerçek dünya durumlarına uygulamada esneklik ve uyulanabilirlik esastır.

Eğitim Yönetimi

Eğitim Yönetimi, eğitim kurumlarının veya sistemlerinin planlanması, organizasyonu, koordinasyonu ve yönetimi anlamına gelmektedir. Eğitim kurumlarının, programlarının ve süreçlerinin etkin işleyişini ve sürekli gelişimini sağlamak için yönetim ilke ve uygulamalarının uygulanmasını içermektedir.

Eğitim Yönetimi, eğitim liderliği, politika geliştirme, kaynak tahsisi, müfredat planlama, personel yönetimi, öğrenci desteği ve topluluk katılımı ile ilgili çok çeşitli sorumlulukları ve faaliyetleri kapsar. Kaliteli eğitimin verilmesini kolaylaştırmak ve istenen eğitim sonuçlarına ulaşmak için insan kaynakları, finans, tesisler ve teknoloji dâhil olmak üzere eğitim kaynaklarının stratejik yönetimini içermektedir. Okul yöneticileri, müdürler, müfettişler veya eğitim politika yapımcıları gibi eğitim yöneticileri, genel eğitim deneyimini geliştirmek için vizyoner liderlik sağlamada, hedefler belirlemede ve stratejiler uygulamada çok önemli bir rol oynamaktadır. Elverişli bir öğrenme ortamı yaratmaktan, olumlu bir okul kültürünü teşvik etmekten, müfredatın eğitim standartlarıyla uyumunu sağlamaktan ve öğrenci başarısını ve refahını teşvik etmekten sorumludurlar. Etkili eğitim yönetimi, öğretmenler, veliler, öğrenciler, topluluk üyeleri ve hükümet yetkilileri dâhil olmak üzere çeşitli paydaşlarla iş birliği ve iletişimi içerir. Verileri analiz etme, bilgiye dayalı kararlar verme ve eğitimde iyileştirme sağlamak ve öğrencilerin ve toplumun değişen ihtiyaçlarını karşılamak için kanıt dayalı uygulamalar uygulama becerisi gerektirmektedir (Bush, 2017).

Eğitim Yöneticiliği

Eğitim Yönetimi, eğitim kurumlarının ve sistemlerinin yönetimine ve liderliğine odaklanan özel yönetim alanını ifade etmektedir. Eğitim hedeflerine ulaşmak ve öğrencilerin ve paydaşların ihtiyaçlarını karşılamak için okullar, kolejler, üniversiteler ve eğitim ajansları gibi eğitim kurumlarının etkili ve verimli yönetimi ile ilgilidir. Eğitim yönetimi, eğitim kaynakları ve süreçlerini planlama, organize etme, koordine etme ve kontrol etme ile ilgili kapsamlı bir faaliyet ve sorumluluklar dizisini içerir. Stratejik planlama, müfredat geliştirme, bütçeleme, personel yönetimi, öğretim denetimi, öğrenci değerlendirmesi ve kalite güvencesi gibi görevleri kapsamaktadır (Demirel, 1999; Sungur, 1997). Eğitim yönetiminde odaklanılan kilit alanlar şunlardır:

Eğitim liderliği: Eğitim yöneticileri, eğitim kurumlarına vizyoner liderlik ve yön sağlar. Hedefler belirler, olumlu bir öğrenme ortamı yaratır ve eğitimde iyileştirme ve yenilik için girişimlere öncülük ederler.

Yönetim ve organizasyon: Eğitim yöneticileri, idari politikalar ve prosedürler oluşturmak, kaynakları tahsis etmek ve tesisleri ve altyapıyı yönetmek dâhil olmak üzere eğitim kurumlarını organize etmek ve yapılandırmaktan sorumludur.

Müfredat ve öğretim yönetimi: Eğitim yöneticileri, eğitim müfredatının geliştirilmesini, uygulanmasını ve değerlendirilmesini denetler. Müfredatın eğitim standartlarıyla uyumlu olmasını sağlar, etkili öğretim uygulamalarını teşvik eder ve öğretmenler için mesleki gelişimi destekler.

İnsan kaynakları yönetimi: Eğitim yöneticileri, öğretmenlerin ve personelin işe alınması, seçilmesi, eğitimi, değerlendirilmesi ve mesleki gelişimi dâhil olmak üzere personel konularını ele alır. Olumlu bir çalışma kültürü geliştirir, performans konularını ele alır ve çalışanların refahını sağlarlar.

Finansal yönetim: Eğitim yöneticileri finansal planlama, bütçeleme ve kaynak tahsisinde yer alır. Mali kaynakları etkin bir şekilde yönetir, finansman fırsatları arar ve eğitim kurumları için mali sürdürülebilirliği sağlarlar.

Paydaş katılımı: Eğitim yöneticileri, ilişkiler kurmak, girdi toplamak ve paydaşların ihtiyaç ve beklentilerini ele almak için ebeveynler, topluluk üyeleri, politika yapımcılar ve eğitim ortakları dâhil olmak üzere çeşitli paydaşlarla iş birliği yapar.

Genel olarak, eğitim yönetimi, etkili öğretim ve öğrenmeye elverişli bir ortam yaratmaya, öğrenci başarısını desteklemeye ve eğitim kurumlarında sürekli iyileştirmeyi yönlendirmeye odaklanır (Coleman, 2018).

Eğitim Yönetiminin Bilimsel Gelişim Süreci

Eğitim yönetiminin bilimsel gelişim süreci, eğitim kurumlarında yönetsel uygulamaların etkinliğini ve verimliliğini artırmak için sistematik ve kanıta dayalı yaklaşımların uygulanmasını içermektedir. Her eğitim yönetimi ortamının kendine özgü özellikleri olsa da, aşağıdaki genel bilimsel geliştirme süreci uygulanabilir (Özdemir, 2018):

Sorunun belirlenmesi: Süreç, eğitim yönetimi bağlamında iyileştirilmesi gereken belirli zorlukların veya sorunların belirlenmesiyle başlar. Bu, müfredat yönetimi, öğrenci değerlendirmesi, personel gelişimi, kaynak tahsisi veya öğrenci katılımı gibi alanları içerebilir.

Araştırma ve veri toplama: Sorun belirlendikten sonra, ilgili bilgileri toplamak için araştırma ve veri toplama yapılır. Bu, soruna ve onun altında yatan nedenlere ilişkin veriler elde etmek için anketler, görüşmeler, gözlemler yapmayı veya mevcut verileri analiz etmeyi içerebilir.

Literatür taraması: Eğitim yönetiminde mevcut araştırmaların, teorilerin ve en iyi uygulamaların kapsamlı bir incelemesi yapılır. Bu, etkili idari uygulamaların geliştirilmesine bilgi sağlayabilecek ilgili kavramların, modellerin ve stratejilerin belirlenmesine yardımcı olur.

Hipotez oluşturma: Problem tanımlama, veri toplama ve literatür taramasına dayalı olarak, hipotezler veya potansiyel çözümler üretilir. Bu hipotezler, belirlenen zorlukları ele almak için müdahaleler veya stratejiler tasarlanmanın temelini oluşturur.

Müdahalelerin Tasarlanması ve Uygulanması: Müdahaleler veya stratejiler, hipotezleri test etmek ve belirlenen sorunları ele almak için tasarlanır ve uygulanır. Bu, yeni idari uygulamaların pilot olarak uygulanmasını, belirli programların veya girişimlerin uygulanmasını veya mevcut süreçlerde değişiklikler getirilmesini içerebilir.

Veri toplama ve analizi: Veriler, müdahalelerin uygulanması sırasında etkililiklerini değerlendirmek için toplanır. Bu, ilgili göstergelerin ölçülmesini, anketlerin veya değerlendirmelerin yürütülmesini ve müdahalelerin belirlenen zorluklar üzerindeki etkisini değerlendirmek için toplanan verilerin analiz edilmesini içerebilir.

Değerlendirme ve yansıtma: Toplanan veriler, uygulanan müdahalelerin başarısını veya etkililiğini belirlemek için değerlendirilir. Bu değerlendirme süreci, güçlü ve zayıf yönlerin ve iyileştirme alanlarının belirlenmesine yardımcı olur. Elde edilen sonuçlar ve geri bildirimler üzerine yapılan değerlendirmeler, gelecekteki karar alma süreçlerine ve idari uygulamalardaki ayarlamalara bilgi sağlar (Murphy, 2018).

Sürekli iyileştirme ve yinleme: Değerlendirme ve derinlemesine düşünmeye dayalı olarak, idari uygulamalarda değişiklikler ve iyileştirmeler yapılır. Sürekli iyileştirme süreci, revize edilen uygulamaların uygulanmasını, verilerin toplanmasını ve etkilerinin değerlendirilmesini içerir. Bu yinlemeli döngü, eğitim yönetimi uygulamalarının sürekli iyileştirilmesini ve geliştirilmesini sağlar.

Eğitim yöneticileri, bu bilimsel gelişim sürecini takip ederek kanıta dayalı karar vermeyi sağlayabilir, sürekli iyileştirmeyi teşvik edebilir ve eğitim kurumlarında etkili ve verimli yönetimi teşvik edebilmektedir.

Eğitim Yönetimi ve Teori Geliştirme

Eğitim yönetimi ve teori geliştirme, eğitim yönetimi uygulamasını anlamak ve geliştirmek için teorik çerçeveler ve kavramlar oluşturma, ilerletme ve uygulama sürecini ifade eder. Eğitim

kurumlarının ve sistemlerinin yönetimini açıklayan ve yönlendiren teoriler geliştirmek için fikirlerin ve araştırma bulgularının keşfini, analizini ve sentezini içermektedir.

Eğitim yönetimi teorisi geliştirme birkaç temel yönü kapsamaktadır ve bunlar şu şekildedir: Kavramsallaştırma: Süreç, eğitim yönetimi ile ilgili temel kavramların ve değişkenlerin belirlenmesi ve tanımlanması ile başlamaktadır. Bu, idari uygulamaları ve sonuçları etkileyen yapıları, ilişkileri ve mekanizmaları kavramsallaştırmayı ve açıklığa kavuşturmayı içermektedir.

Literatür taraması: Eğitim yönetimi alanındaki mevcut literatür ve araştırmaların kapsamlı bir incelemesi yapılmaktadır. Bu, mevcut bilgi tabanını anlamak ve daha fazla araştırma için boşlukları veya alanları belirlemek için teorik çerçevelerin, modellerin ve deneysel çalışmaların incelenmesini içermektedir.

Kuram oluşturma: Kavramsallaştırma ve literatür taramasına dayalı olarak, eğitim yönetimi kuramları oluşturulur. Bu teoriler, süreçleri, rolleri, dinamikleri ve etkileri dâhil olmak üzere eğitim yönetiminin karmaşıklıklarını anlamak ve açıklamak için yapılandırılmış bir çerçeve sağlamaktadır.

Hipotez üretimi: Eğitim yönetimi teorileri, deneysel olarak test edilebilecek hipotezler üretmek için bir temel görevi görür. Hipotezler, araştırma ve veri toplama yoluyla incelenebilecek belirli tahminler veya ilişkiler sağlamaktadır.

Deneysel araştırma: Deneysel araştırma, eğitim yönetimi teorilerinden türetilen önerilen hipotezleri test etmek ve doğrulamak için yapılır. Bu, veri toplamayı, uygun araştırma yöntemlerini kullanarak analiz etmeyi ve teorik önermeler için deneysel desteği belirlemek için sonuçları yorumlamayı içerir.

Teori iyileştirme: Deneysel araştırmalardan elde edilen bulgular, eğitim yönetimi teorilerinin iyileştirilmesine ve değiştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Teorik çerçeveler, araştırmadan elde edilen deneysel kanıtlara ve verilere dayalı olarak düzeltilmekte ve genişletilmektedir.

Uygulama: Eğitim yönetimi teorileri, idari karar verme, politika geliştirme ve uygulamaya rehberlik etmek için gerçek dünyadaki eğitim bağlamlarına uygulanır. Teoriler, eğitim çıktılarını ve örgütsel etkinliği iyileştirmeyi amaçlayan etkili idari stratejilerin, programların ve müdahalelerin geliştirilmesine bilgi sağlamaktadır.

Sürekli teori geliştirme: Eğitim yönetimi teorisi geliştirme, devam eden bir iyileştirme ve genişletme sürecidir. Yeni araştırma bulguları ortaya çıktıkça, eğitim yönetimi uygulamalarının ve zorluklarının gelişen doğasını yansıtmak için teoriler güncellenir ve daha da geliştirilir.

Eğitim yönetimi teorisi geliştirme, alanı ilerletmek, idari uygulamaları geliştirmek ve politika kararlarını bilgilendirmek için gereklidir. Teoriler, eğitim yönetiminin karmaşıklıklarını anlamak için sistematik ve kanıta dayalı bir temel sağlar ve eğitim kurumlarının ve sistemlerinin daha etkili ve verimli yönetimine yönelik çabalara rehberlik etmektedir (Murphy, 2018; Young, 2017).

Bir Akademik Disiplin Olarak Eğitim Yönetimine Yönelik Eleştiriler

Eğitim yönetimi, eğitim alanına ve okul liderliğine önemli katkılar sağlarken akademik bir disiplin olarak da eleştirilere maruz kalmıştır (Çetin ve Özdemir, 2021). Yaygın eleştirilerden bazıları şunlardır:

Teorik temel eksikliği: Eleştirmenler, eğitim yönetiminin güçlü bir teorik temelden yoksun olduğunu savunmaktadırlar. Alanın öncelikle pratik kaygılara odaklandığını ve araştırma ve uygulamaya rehberlik etmek için yeterince titiz ve kapsamlı teorik çerçeveler geliştirmediğini iddia etmektedir.

Teknik becerilere fazla vurgu yapmak: Bazı eleştirmenler, eğitim yönetiminin teknik becerilere ve yönetsel yeterliliklere aşırı odaklandığını ve eğitim liderliğinin daha geniş kavramsal ve sosyo-politik yönlerini ihmal ettiğini iddia etmektedir. Eğitim yönetiminin sosyal, kültürel ve etik boyutlarını dikkate alan daha bütüncül ve sosyal yönelimli bir yaklaşımı savunmaktadır.

Sınırlı çeşitlilik ve kapsayıcılık: Eleştirmenler, eğitim yönetimi alanının çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılık konularını yeterince ele almada genellikle başarısız olduğunu öne sürmektedir. Disiplinin, sistemik eşitsizlikleri ele almak ve eğitim kurumlarında sosyal adaleti desteklemek için daha eleştirel ve kapsayıcı bir bakış açısı içermesi gerektiğini iddia etmektedir.

Teori ve uygulama arasındaki gerilim: Bazı eleştirmenler, eğitim yönetiminin teori ve pratik arasındaki boşluğu etkili bir şekilde kapatmadığını öne sürmektedir. Karar vermeyi bilgilendirebilecek ve eğitim sonuçlarını iyileştirebilecek eyleme dönüştürülebilir bilgiye vurgu yaparak, araştırma ile eğitim liderliğinin pratik gerçekleri arasında daha güçlü bir bağlantı olduğunu savunmaktadır.

Disiplinler arası perspektif eksikliği: Eleştirmenler, eğitim yönetiminin diğer disiplinlerden nispeten izole edildiğini ve bunun da eğitim kurumlarının karşı karşıya olduğu karmaşık zorluklara ilişkin sınırlı bir bakış açısına yol açtığını öne sürmektedir. Eğitim yönetimi çalışma ve uygulamalarına farklı bakış açıları ve yaklaşımlar getirmek için daha fazla disiplinler arası iş birliğini savunmaktadır.

Geleneksel yapılara aşırı vurgu: Eleştirmenler, eğitim yönetiminin değişen eğitim bağlamlarına uyum sağlamakta yavaş kaldığını ve geleneksel bürokratik yapılara ve yukarıdan aşağıya karar vermeye odaklanmayı sürdürdüğünü iddia etmektedir. Eğitim liderliğine daha esnek, merkezi olmayan ve yenilikçi yaklaşımları savunmaktadır.

Yetersiz araştırma tabanı: Eleştirmenler, eğitim yönetimi araştırmalarının deneysel araştırmaların katı standartlarını tutarlı bir şekilde karşılamadığını ve ağırlıklı olarak anekdot niteliğindeki kanıtlara veya küçük ölçekli çalışmalara dayandığını öne sürmektedir. Alanda güvenilir ve geçerli bilgi üretmek için daha sağlam araştırma yöntemleri ve büyük ölçekli çalışmalar gerektirirler (Çetin ve Özdemir, 2021; Lumby, 2010; Silins, 2002; Coleman, 2018; Murphy, 2018; Silins, 2002; Robbins, 2013; Young, 2017).

Bu eleştirilerin bir disiplin olarak eğitim yönetiminin değerini ve katkılarını ortadan kaldırmadığına dikkat etmek önemlidir. Bunun yerine, eğitim liderliği ve yönetiminin karmaşıklıklarını ele almada alanın etkinliğini ve uygunluğunu artırmak için iyileştirmelerin yapılabileceği alanları vurgulamaktadırlar.

Yöntem

Literatür taraması yapmak, akademik araştırmalarla birlikte diğer tüm yenilikçi alanlarda başvurulması gereken birincil adımlardandır. Gash, bu prosedürü, belirli bir konuyla ilgili, bir dizi yayınlanmış yayınları tespit etmeyi ve tanımayı amaçlayan kapsamlı ve metodik bir araştırma olarak kavramsallaştırmıştır (Gash, 1999). Genel itibarıyla amaç, "çalışmanın hangi bağlamda yürüyeceğinin ve özellikle süregelen çalışmalardan sentez yolu ile hangi boşlukların doldurulmak üzere hedef alındığının gösterilmesidir". Çalışmada öncelikle konu ile ilgili kavramların açıklanması sonrasında ise eğitim yönetimi alanına yönelik eleştiri ve öneriler üzerine yapılan, konunun karmaşık ve çok yönlü yapısını kapsamlı bir şekilde ele almak için literatür taraması yöntemi ile bir araştırma tasarımı benimsenmiştir. Akademik bir disiplin olarak eğitim yönetimine yöneltilen çeşitli eleştirileri tespit etmek ve anlamak için kapsamlı bir literatür taraması ile başlamaktadır. Bu, hakemli dergi makalelerinin, kitapların, raporların ve diğer ilgili akademik kaynakların kapsamlı bir incelemesini içermektedir

(Köroğlu, 2015). Literatür taraması, alanın mevcut durumu ve bilim insanları ve uygulayıcılar tarafından dile getirilen endişeler hakkında kapsamlı bir anlayış sağlayarak çalışmanın temel bir bileşeni olarak hizmet etmektedir.

Bulgular

Teorik temel eksikliği: Eğitim yönetiminin temel eleştirilerinden biri, güçlü bir teorik temelden yoksun olduğunun algılanmasıdır. Eleştirmenler, alanın titiz teorik çerçeveler geliştirmek yerine yönetim becerileri ve teknik yeterlilikler gibi pratik kaygılara daha fazla odaklandığını iddia ediyor. Bu endişeyi ele almak için, eğitim yönetimi akademisyenleri teorik gelişime öncelik vermeli ve örgütsel teori, sosyoloji ve liderlik çalışmaları gibi diğer alanlardan veriler elde etmek için disiplinler arası iş birliğine girmelidir. Bu, alandaki araştırma ve uygulamaya rehberlik edebilecek sağlam bir teorik temel oluşturmaya yardımcı olacaktır.

Teknik becerilere aşırı vurgu: Bir diğer eleştiri, eğitim yönetimde teknik becerilere ve yönetsel yeterliliklere aşırı vurgu etrafında dönmektedir. Eleştirmenler, eğitim liderlerinin kavramsal düşünme, stratejik planlama ve sosyal ve kültürel anlayışı içeren daha geniş bir beceriye sahip olması gerektiğini savunmaktadır. Bu nedenle, eğitim yönetimi programları, eleştirel düşünmeyi, etik karar vermeyi ve teknik yeterliliğin ötesinde liderlik niteliklerinin gelişimini destekleyen müfredat bileşenlerini içermelidir.

Sınırlı çeşitlilik ve kapsayıcılık: Çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılığa dikkat edilmemesi, eğitim yönetiminin önemli bir eleştirisidir. Bunu ele almak için, disiplin daha eleştirel ve kapsayıcı bir bakış açısı benimsemelidir. Bu, sosyal adaleti teşvik etmeyi, sistemik eşitsizlikleri ele almayı ve kapsayıcı eğitim ortamları yaratmayı içerir. Kültürel yetkinliğin vurgulanması, önyargıların ele alınması ve liderlik pozisyonlarında farklı temsillerin sağlanması, eğitim yönetimde daha fazla çeşitlilik ve kapsayıcılık elde etmeye yönelik temel adımlardır.

Kuram ve uygulama arasındaki gerilim: Eleştirmenler, genellikle eğitim yönetimi kuramı ve uygulaması arasında bir kopukluk olduğunu öne sürerler. Bu boşluğu kapatmak, araştırmacılar ve uygulayıcılar arasında daha güçlü bir iş birliği gerektirir. Araştırmacılar, eğitim yöneticilerinin karşılaştığı gerçek dünya zorluklarıyla ilgili ve uygulanabilir çalışmalar yürütmelidir. Aynı zamanda, uygulayıcılar aktif olarak araştırmaya katılmalı ve karar verme süreçlerine bilgi sağlamak için kanıta dayalı uygulamaları kullanmalıdır. Akademi ve eğitim kurumları arasında ortaklıklar kurmak, daha verimli bir bilgi alışverişini teşvik edebilir ve teori ile pratiğin bütünleşmesini teşvik edebilir.

Disiplinler arası perspektif: Eğitim yönetimi, eğitimsel zorluklara ilişkin daha kapsamlı bir anlayış kazanmak için disiplinler arası bir bakış açısı benimsemelidir. Psikoloji, sosyoloji ve kamu politikası gibi diğer disiplinlerle iş birliği, karmaşık sorunlara yeni veriler ve yenilikçi çözümler sağlayabilir. Bu disiplinler arası yaklaşım, eğitim yöneticilerinin sürekli değişen eğitim ortamında gezinmesine ve ortaya çıkan zorluklara ve eğilimlere etkili bir şekilde yanıt vermesine yardımcı olacaktır.

Değişen eğitim bağlamlarına uyarlanabilirlik: Eleştirmenler, eğitim yönetiminin değişen eğitim ortamına uyum sağlamakta yavaş kaldığını öne sürüyor. Geleneksel bürokratik yapılar ve yukarıdan aşağıya karar verme süreçleri, yenilikçiliği ve yanıt vermeyi engelleyebilir. Eğitim yöneticileri, öğrencilerin, öğretmenlerin ve toplulukların gelişen ihtiyaçlarına uyum sağlamayı ve yanıt vermeyi teşvik etmek için esneklik, yerinden yönetim ve katılımcı karar verme modellerini benimsemelidir.

Araştırma yöntemlerini geliştirme: Araştırma temeli ile ilgili endişeleri gidermek için, eğitim yönetimi bilim adamları daha titiz araştırma yöntemleri için çaba göstermelidir. Büyük ölçekli çalışmalar, boylamsal araştırma ve karma yöntemli yaklaşımlar sağlam kanıtlar sağlayabilir ve sağlam bir bilgi tabanının geliştirilmesine katkıda bulunabilir. Ayrıca, bir araştırma kültürünü teşvik etmek ve araştırmacılar arasında iş birliğini teşvik etmek, eğitim yönetimi araştırmasının kalitesini ve etkisini artırabilir.

Sonuç olarak eğitim yönetimi, eğitim alanına önemli katkılar sağlamakla birlikte, güncelliğini ve etkililiğini devam ettirebilmesi için eleştirilerin ele alınması önemlidir. Kuramsal temel eksikliğini gidererek, eğitim yöneticilerinin becerilerini genişleterek, çeşitliliği ve kapsayıcılığı teşvik ederek, kuram-uygulama uçurumunu kapatarak, disiplinler arası bakış açılarını benimseyerek, değişen bağlamlara uyum sağlayarak ve araştırma yöntemlerini geliştirerek, eğitim yönetimi daha dinamik ve duyarlı disiplin. Bu öneriler sürekli iyileştirmeyi teşvik edebilir, eğitim çıktıları geliştirilebilir.

Sonuç ve Tartışma

Eğitim yönetiminde sağlam bir teorik temelin olmayışı bir tartışma konusu olmakla birlikte eleştirmenler, pratik uygulamaların çoğu zaman sağlam teorik çerçevelerin geliştirilmesini gölgede bıraktığını ileri sürmektedir. Çalışmalar, sosyoloji ve liderlik çalışmaları gibi alanlardan edinilen bilgileri bütünleştirmek için disiplinler arası iş birliğinin önemini vurgulamaktadır. Daha güçlü bir teorik temel oluşturmak, eğitim yöneticilerine bir pusula sağlayabilir, karar vermelerine ve strateji geliştirmelerine yol gösterebilir.

Öne çıkan eleştirilerden biri, teknik becerilere ve yönetsel yeterliliklere vurgu yapılması ve etkili liderlik için gerekli olan daha geniş becerilerin potansiyel olarak göz ardı edilmesi etrafında dönmektedir. Bu çalışma, eğitim yönetimi programlarının teknik yeterliliğin ötesinde tüm yönleri kapsamını savunmaktadır. Bu, eleştirel düşüncüyü beslemeyi, etik karar almayı ve toplumsal bağlamların derinlemesine anlaşılmasını içermektedir. Bunu yaparak, eğitim yöneticileri çok yönlü zorluklarla başa çıkabilen çok yönlü liderler haline gelebilirler.

Eğitim yönetiminde çeşitlilik, eşitlik ve katılımın ele alınmasındaki gözetime dikkat çekildiği görülmektedir. Bu konu kültürel, cinsiyet ve sosyoekonomik çeşitlilikle ilgili hususları kapsamaktadır. Anlaşıldığı üzere, sosyal adaleti aktif olarak destekleyen, sistemik eşitsizlikleri azaltan ve kapsayıcı bir eğitim ortamı yaratan dönüştürücü bir bakış açısına duyulan ihtiyaç vurgulanmaktadır. Bu hedeflere ulaşmak, kültürel yetkinliğin geliştirilmesini, önyargılarla mücadele edilmesini ve liderlik düzeylerinde temsilin sağlanmasını içermektedir.

Araştırmalarda yinelenen bir tema, eğitim yönetimindeki teorik yapılar ile bunların pratik uygulamaları arasındaki belirgin boşluktur. Eleştirmenler, bu ayrımı kapatmak için araştırmacılar ve uygulayıcılar arasında daha güçlü bir ortaklığın gerekli olduğunu ileri sürmektedir. Araştırmacıların gerçek dünyadaki ilgili zorlukları derinlemesine incelemeleri teşvik edilirken, uygulayıcıların da karar verme süreçlerini zenginleştirmek için araştırma çabalarına aktif olarak katkıda bulunmaları gerekmektedir. İşbirliğine dayalı çabalar, teoriyi eyleme dönüştürülebilir uygulamalara dönüştürmek için bir kanal görevi görebilir.

Ayrıca eğitim yönetiminin diğer disiplinlerden ayrılığı da irdelenmektedir. Eleştirmenler, dar görüşlü bir duruşun alanın karmaşık eğitim konularına bakış açısını sınırladığını savunmaktadır. Araştırma, psikoloji, sosyoloji ve kamu politikası gibi alanlarla disiplinler arası iş birliğinin benimsenmesi önerilebilmektedir. Fikirlerin bu çapraz etkileşimi ile eğitim yöneticilerinin karşılaştığı karmaşık zorlukların üstesinden gelmek için gerekli olan yeni anlayışlar ve yenilikçi çözümler vaat ettiği söylenebilmektedir.

Eğitim yönetiminin değişen eğitim ortamlarıyla birlikte gelişmesi gerektiğinin altını çizmek gereklidir. Geleneksel bürokratik yapılar ve yukarıdan aşağıya karar alma süreçleri, uyarlanabilirliği ve yenilikçiliği engellediği için eleştirilmektedir. Karar almayı merkezi olmayan hale getiren ve katılımı teşvik eden esnek modellerin benimsenmesi, eğitim yöneticilerinin paydaşlarının gelişen ihtiyaçlarına daha etkili bir şekilde yanıt vermelerini sağlayabilir.

Eğitim yönetimi alanındaki araştırmaların kalitesine yönelik eleştiriler ele alınmakla birlikte, araştırmalar, büyük ölçekli çalışmalar, boylamsal analizler ve karma yöntem tasarımları dâhil olmak üzere daha titiz araştırma yöntemlerinin benimsenmesini savunmaktadır. Bu artırılmış yöntemler, karar verme sürecine bilgi verebilecek sağlam sonuçlar üretmek için gereklidir. İş birliği kültürünü teşvik etmek ve uygulayıcılar arasında daha güçlü bir bağ kurmak, araştırmanın kalitesini ve etkisini artırabilir.

Sonuç olarak bu çalışma, toplu olarak eğitim yönetimindeki kritik kaygıları vurgulamakta ve iyileştirme için değerli öneriler sunmaktadır. Eğitim yönetimi, daha güçlü bir teorik temel geliştirerek, becerileri teknik yeteneğin ötesinde genişleterek, çeşitliliği ve katılımı teşvik ederek, teori ve uygulama arasındaki boşluğu daraltarak, disiplinler arası bakış açılarını benimseyerek, değişime uyum sağlayarak ve araştırma yöntemlerini geliştirerek, daha dinamik ve daha iyi bir yönetime dönüştürebilir, daha iyi bir yönetim ve etkili bir disiplinle konumlandırılabilir.

Referans

- Anderson, D. R. (2019). *An introduction to management science: Quantitative approaches to decision making*. USA: Cengage Learning.
- Bakkalbaşı, İ. O. (2017). Yönetim biliminin doğuşu ve ilk temsilcileri hakkında bir tartışma. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 39(2), 429-450.
- Bush, T. &. (2017). *Leadership and management development in education*. Sage. London: Sage.
- Coleman, M. &. (2018). *Educational leadership and management: Developing insights and skills*. Berkshire: Open University Press.
- Çetin, O. U., & Özdemir, M. (2021). Bir disiplin olarak eğitim yönetiminin kavram haritası üzerine boylamsal bir inceleme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 1864-1897.

- Demirel, Ö. (1999). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Frederick Hillier, M. H. (2018). *Introduction to management science*. Irwin: McGraw-Hill Education.
- Gash, S. (1999). *Effective literature searching for research* (Cilt 2). Aldershot: Gower.
- Köroğlu, S. A. (2015). Literatür taraması üzerine notlar ve bir tarama tekniği. *GİDB Dergi*, 1, 61-69.
- Lumby, J. &. (2010). From management to leadership: Debating the rhetoric, practising the reality. *Journal of Educational Administration and History*, 42(2), 111-124.
- Murphy, J. &. (2018). *Handbook of research on educational administration*. . Oxfordshire : Routledge.
- Mücevher, M. H., & Erdem, R. (2019). Başarılı yönetici ve yöneticilik: Kavramsal bir çerçeve. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34, 48-77.
- Özdemir, M. (2018). *Eğitim yönetimi: Alanın temelleri ve çağdaş yönelimler*. Ankara: Anı.
- Silins, H. &. (2002). Leadership and school results. K. L. Hallinger içinde, *Second international handbook of educational leadership and administration* (s. 877-892). Amsterdam: Kluwer Academic Publishers.
- Sobacı, M. Z. (2007). Yönetişim kavramı ve Türkiye’de uygulanabilirliği üzerine değerlendirmeler. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 195-208.
- Stephen P. Robbins, D. A. (2013). *Fundamentals of management*. New Jersey: Pearson Education.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı düşünce*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- UNESCO. (2017). *Governance in education: Raising performance through stakeholder partnerships*. 05 19, 2023 tarihinde <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247197> adresinden alındı
- Young, M. &. (2017). Handbook of theory and research. J. C. Paulsen içinde, *Higher education: Theory development in higher education research* (Cilt 32, s. 181-236). South Carolina: Springer.